List 5. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. februarja 1865.

Gospodarske stvari.

Svilarstvo.

Nova pomoč zoper bolezen svilnih črvičev.

Francozki časnik „Moniteur des soies" naznanja pismo gospoda Pravac-a, apotekarja v Pont de Beauvoisini na Francozkem, iz kterega važniše rečí povzamemo, da jih zvejo tudi naši svilorejci na Slovenskem. Tako-le piše:

„Kakor drugi svilorejci sem tudi jez trpel veliko škodo po hudi bolezni svilnih črvičev (židnih gosenic); skušal sem tedaj zvediti: od kod da pride ta bolezen in kako da bi ji v okom prišel?

Zdela se mi je po znamenjih svojih ta bolezen podobna bledici (Bleichsucht), in ker je železo poglavno zdravilo tej bolezni, sem dal spomladi nekoliko murbovih dreves z železnim ali zelenim vitrijolom (to je žveplokislim železom), v vodi raztopljenim poškropiti. Zeleni vitrijol je dober kup v vsaki štacuni.

Ta drevesa so posebno krepko rastla, in črviči, ki so njih zeleno listji oberali, so ves čas zdravi ostali.

760 gramov svilnih jajčic enakega plemena se je razdelilo med 10 svilorejcev; 36 gramov črvičev se je s tako poškropljenim perjem krmilo do četrtega levenja, 6 gramov pa celó do zapredenja. Ti poslednji so ostali popolnoma zdravi in so dali 8600 gramov prav lepih mešičkov ali kokonov. Unim črvičem pa, ki so se, kakor je bilo ravno rečeno, le do četrte dôbe gleštali s takim perjem, se je, ko so slabeji prihajali, začelo perje od tistih murbovih dreves pokladati, ki so bila z raztopljenim železnim vitrijolom poškropljena, po kterim so se kmali okrevali in brez zadržka zapredli; bilo je 34 kilogramov in 450 gramov popolnoma, 2 kilograma pa in 400 gramov nepopolnoma dognanih kokonov.

Črviči ostalih 724 gramov, med druge svilorejce razdeljenih jajčic, ki niso dobivali poškropljenega perja, so med 3. in 4. levenjem vsi šli pod koš.

Vsled tako očitne koristi je minister kmetijstva omenjenega lekarja naprosil, naj brž razglasí svoje skušnje, da jih zvedó svilorejci povsod." —

Pri tej priliki naj povem še, kaj časnik za svilarstvo govorí o koristi sviloreje.

Malo ljudí, in še celó nekteri svilorejci ne vedó, koliko dohodka prav za prav donaša svilarstvo.

Dogotovljeno je, da oral (joh) zemljišča le srednje dobrote, zasajenega z murbami, more 200 do 500 gold. donesti.

To delo opravljajo po navadi le slabotni stari ljudje in otroci.

Po štatističnih naznanilih se na leto in dan za 20 milijonov tolarjev sirove svile čez mejo colne zveze v nemške in avstrijske kraje pripelje.

Avstrijska svila prekosí v vsem po svoji dobroti laško in francozko, zato želimo, da se svilarstva tudi v naši deželi še čvrsteje poprimemo, da bi se iz dežele v ptuje kraje toliko lepega denarja ne razpošiljalo, ki ga doma tako krvavo potrebujemo.

Še celó v Galicii se svilarstvo od leta do leta na višo stopnjo povzdiguje; gotovo vesela novica vsacemu obrtniku!

Gospodarska skušnja.

* Kako more gospodar ptujo živino domači privaditi. — Če se na novo kupljene krave k domačim v hlev pripeljejo, ali pa, če se v hlevu druga k drugi prestavi, se dostikrat pripetí, da domače bodejo ptuje, ali pa ptuje domače, da močnejša slabejšo odganja. To je včasih prav sitno za gospodarja; ne z lepo ne z grdo se ne dajo vkrotiti, in dekla sama je večkrat v nevarnosti. — Tej napaki se pa lahko v okom pride, da se taka živina, posebno slabeja in boječa, po glavi in vratu, tako deleč, kakor se povohati in lizati morejo, s žganjem pomoči ali umije.

O prenarebi davkov.

(Dalje.)

Kdor se nekoliko ozre po davkovskih postavah, se bode tudi brez statističnih izgledov kmali prepričal, da na današnji podlagi nikakor ne more biti pravična razmera davkov. Po šesterih kopitih se v različnih deželah našega cesarstva edini zemljiščini davek pobira; tù tako, tam tako, in skor vse te postave so le začasne postave. V naših deželah in še nekterih druzih, kakor na Českem, Marskem, vojvodini Avstrii veljá davkovska postava od leta 1817 s tako imenovanim stanovitnim katastrom, v Galicii je začasna postava od leta 1819, v Bukovini od leta 1835, v Tirolih od leta 1774, v Vorarlbergu veljá še parska postava od leta 1808, na Ogerskem, Hrvaškem in Erdeljskem od leta 1850. Po takem so skor povsod zemljiščini davki drugač osnovani in so nekteri deželam sila težavni. Zavoljo tega ni skor mogoče sèm ter tjè znižati davka, ker bi se podrlo s tem celo davkovsko poslopje, ktero je po davkovskem patentu obljubilo, da še le tedaj bo mogoča prememba, kadar se po vseh cesarskih deželah vpelje stanovitni kataster, kajti po tem še le se bo našla nova pravična podlaga za razmero zemljiščinega davka. Al ta stanovitni kataster, kakor je pri nas vpeljan, do danes še v polovici našega cesarstva ni dognan, in podoba je, da še v 20 ali 30 letih ne bode.

Že zavoljo tega je želeti, da se dobí nova podlaga zemljiščinemu davku po vsem cesarstvu, da ena dežela, ktera preveč plačuje, od svojega bremena odloží drugi, ktera premalo davka odrajtuje.

Še očitnejše se pa kaže, kako treba da je nove podlage, nove razmere zemljiščinemu davku, ako pogledamo v posamesne okraje (kantone) iste dežele. Od leta 1824, ko je bil stanovitni kataster vpeljan, se je veliko premenilo v zemljiščih, kakor so obdelana, — katasterski komisarji, ki so cenili zemljišča takrat, so delali po svojih mislih; če je kak posestnik znal prav dobro za-se koledovati, je bil nižje cenjen memo druzega, ki tega ni vedil ali ki še s ptujimi cenivci ni znal govoriti; če je imela dežela možá, ki se je za-njo potegnil, je opravila bolje memo take, ki ni imela zagovornika. Po vsem ni čuda, da, na priliko, marsikak vinograd, ki je takrat še hosta bil, plačuje le po 40 kr. od orala v tem, ko se blizo tam od nograda, ki je že takrat nograd bil, plačuje po 40 do 60 gld. od orala, — njive so nektere še po 17 krajc. cenjene, druge plačujejo po 12 gold. od orala. In tako bi mogli to pesem še dalje tako peti; pa dosti je od tega; saj se izgledov tacih nikjer ne manjka.

Ravno taka je s hišnim in obrtniškim davkom. Poglej v različna mesta, pa boš vidil velike razločke. V enem mestu gospodar za hišo, ktera na leto donaša 2000 gold. dohodkov, plačuje z dohodnino in vojno priklado 453 gold., v drugem mestu pa s prav tolikšnim dohodkom le 224 gold. Revni človek, kteri en del svoje hiše v najem daje, plačuje veliko več memo bogatega hišnega gospodarja, kteri vso hišo rabi sam za-se. — Z obrtniškim davkom je ravno taka. Pobira se davek zdaj, ko imamo slobodna obrtništva in rokodelstva, na isti podlagi, kakor takrat, ko se je davek snoval po obrtniških pravicah in drugačnih napravah.

Da po vsem tem staro davkovsko kopito današnjemu času ni več primerno, vidi vsakdo lahko.

(Dalje prihodnjič.)

Národne stvarí.

O volkodlaku.

Spisal J. Gomilšak. *)

Med mnogovrstnimi vražami starih Slovanov so odlične in posebno znamenite pravlice o vampiru, ki mu Slovenci pravijo „volkodlak“ ali „striga.“ Ni menda slovanskega rodú, pri kterem bi se ne nahajalo pripovedek ali vsaj sledú takih pravlic. Še v sosedne narode, na pr. v nemškega, grškega itd. so se vrinile. In te pripovedke so bile za podlago že mnogim romanom, — služile so celó slavnemu pesniku Byronu! Se vé, da zdaj v veku visokoleteče prosvete grejo z drugimi vred tudi te pravlice sčasoma v pozabo, — le po knjigah jih bomo ob kratkem iskali.

Pripovedke o volkodlaku so silno stare; njihova prvotna domovina so izhodnje evropejske dežele. Podobne so jim pravlice Rimljanov o pticah „strigae“ in pravljice Grkov o pticah „ἁρπυίαι“, o kterih so mislili, da človeško kri pijejo. Pri poznejših Bizantincih, Skandinavcih itd. so se bližale te pravlice že bolje slovanskim; spozná se upljiv slovanskih na une.

Pravlice o posebnostih volkodlakovih ločim v dve vrsti.

Pri mnogih paganskih narodih nahajamo vero, da zločinec, nakopavši si v življenji na vest težko breme, ne najde tudi po smrti mirú; ne v temnem grobu, ne na vsej zemlji ni pokoja za-nj. Sovražnik je tedaj človeškega rodú, in gorje onemu, kterega preganja! Iz te vraže so se menda pravlice prve vrste razvile. Veči del slovanskih narodov namreč pripoveduje tako-le: Volkodlak je človek, ki se mora zavolj svojih pregreh pokoriti tudi v grobu; njegovo telo ne trohní, ampak napihne se, obrača in giblje se, včasih tudi ječí in zdihuje; rastejo mu tudi nohtovi in lasje, lice pa se mu vidi, ko da bi zdravo bilo; iz ust in nosa mu teče rdeča krv, ponoči hodi iz groba, in stiska spijoče kakor môra; včasih jim izpije krv ali iztrga jetra in srce. In kogar volkodlak stiska ali davi, in komur iztrga osrčje, postane po smrti tudi volkodlak. Pravijo, da take ljudí neki „demon“ obsede.

Drugi narodi, zlasti v srednji Rusii, pripovedujejo o živih vampirih. Mislijo namreč, da je marsikter človek že od svojega rojstva za vampira odločen (praedestinatus); spremeni se včasih v volka, in raztrga vsakega, ki se mu bliža. *) Otroci takega človeka nimajo kosti, in so večidel tudi vampiri.

V nekterih rodbinah neki prehaja vampirizem od očeta na sina, kakor prekletje pri starih Izraeljcih.

Zoper volkodlaka, pravijo, ni druge brambe, kakor ta-le: Mora se podnevi iz groba izkopati, v srce se mu mora leseni kol zabiti, ali osrčje iztrgati in v ogenj vreči, ali pa celo telo sežgati. Drugi trdijo, da „eksorcizem“ pomaga; potem se sme telo spet zakopati.

Največ takih spomina vrednih pravlic nahaja se še dandanes na Srbskem, Bolgarskem, na spodnjem Ogerskem in v Ukrajni. Spominjam se, da sem tudi na Slovenskem pred nekterimi leti slišal o volkodlaku pripovedovati. Na misli vendar imam le dve pravlici.

Neki voznik se je peljal ponoči memo pokopališča, kar zagleda belega človeka, kteri je zemljo razkopaval. Strahú trepetaje se voznik prekriža in z bičem konje požene. Al ogledavši se, vidi, da človek za njim letí; tira hitreje in hitreje; al nagloma mu je bela pošast za petami. Že skoči na voz, ki je ravno letel memo križa, — pa mahoma se sopet na zemljo zgrudi. Zdaj je voznik mislil, da je ta pošast bila striga, ki zgubí pred cerkvijo in križem svojo moč. Bogu se zahvali, da ga je čudovito otel. — Drugi dan so našli pred križem cesto krvavo. Na pokopališči je bila na omenjenem mestu zemlja zruvana. Pokopan je bil tam nespokorjen morivec. Izkopali so njegovo truplo, in čuda! bilo je neokvarjeno!

Volkodlak je — kakor Movje — največi sovražnik ognja. Neki pastirček si je kuril blizo mirodvora, na kterem so nedavno popred hudodelnika pokopali. Ponoči vstane hudodelnik, ki je vampir postal, iz groba. Ogenj razkopavši iztrga fantiču srce in jetra, in je požre. Našli so fantiča drugo jutro tam mrtvega.

(Konec prihodnjič.)

*) Zastran „Dodatka o mogilah“ iz Cmureka v lanskih „Novicah“ naj omenim, da so popisi vseh gomil od Lipnice do Radgone, od Cmureka do Štradna in nemške sv. Ane najti v 3., 4. in 10. zvezku „Mittheilungen des historischen Vereines für Steiermark“; zlasti dr. Krautgasserjev popis v 10. zvezku je mičen; navedeno je mnogo vesi, kterih imena pisatelj sam iz slovenščine izpeljuje, in o kterih so tudi že „Novice“ pisale. — Naj dodam, da se nahaja tudi na severno-izhodni strani Negove v nekem gozdu precej ohranjenih gomil.

Pis.

*) Glej: Vuk-Karadžičev besednik: wukodlak, staroslov. wurkulak.

Pis.

Ozir po domovini.

Spomin na Gorijance.

V god sv. Dominika, 4. dan avgusta minulega leta se vzdignemo zgodaj zjutraj, da bi se podali na Gorijance. Zbralo se nas je iz Metlike in njenega obližja in Šentjerneja in njegove okolice v vsem skupaj nad trideset oseb. Vreme je bilo sicer nekako čmerno in oblačno, k sreči pa vendar le ne deževno. Po dolgem potovanju dospemo vrh gore, kjer razvaline dveh cerk-

vic kviško strlé. Ondi zakurimo, da bi si osušili čevlje rose napojene in si skuhali kosilo. Ko si nekoliko oddahnemo in odpočijemo, bi si bili radi iz visoke gore ogledali nižave bližnje in daljne; toda nevoščljiva megla je doline pokrivala, in nam ni privoščila tega veselja. Še le popoldne so se megle razkadile toliko, da smo imeli moten sicer, pri vsem tem pa le vendar prijazen razgled proti Gorenski strani, kjer nebotični snežniki v nebo kipé. Odprl se nam je pogled na vesele vinske gorice ob trški gori in njenem obližji. V znožji se je dremotna Krka zvijala po dolini, in je dolino opasovala, kakor nekdaj drag srebern pas Kranjsko nevesto. Oj, koliko dragih spominov mi je v srcu zbudila! Iz Žužemberga prišedša se med hribe stisnjena po globoki strugi splazi proti meji topliške fare memo Soteske, kjer mi je bival drag prijatel njega dni, ko me je moj poklic na Toplice navezaval. Na Toplicah sem se bil seznanil z mnogimi ljudmí, ki so ondi ali zdravja iskali ali po drugih opravilih tjekaj zahajali. Marsiktera vžaljena duša mi je zaupala ondi svoje težave, in so jej bile polajšane njene britkosti, ko je vidila, da jej odgovarja sočutno, rodoljubno srce; in s tem in unim znancem sva kramljala tamkaj kako prijazno, domoljubno besedo. Marsikterega zmed njih že pokriva zdaj zelena gomila, in britko se mi je vselej vžalilo srce, ko sem zvedil da je umrl! — Na meji topliške fare otožno Krko spet stisneta dva brega precej visoka, dokler jej dostojnega prostora ne prepustí prijazna planjava pri bavtovški fari, v kteri „verus Israelita, in quo non est dolus“, pase svoje ovčice, kterim je preskrbel za duhovno pašo lepo stanišče, ter ondotno cerkev vso obnovil in olepšal. — Naprej se Krka vije memo prečenske in šmihelske fare proti Novomestu, v kterem memo mnogo drugih prebiva tudi mnogo blagih src. Ni jih težko najti. Naznanjata jih dva lepa zvonika. Stara kapitelska cerkev je pred nekterimi leti dobila lepo lepo streho na svoj turn. Pravijo, da so sedanji prečastiti gospod prošt do kakih treh tisuč stotinjakov (goldinarjev) lastnega premoženja darovali za to lepo streho. Slišal sem, da so mislili po svoji smrti zapustiti določeno število denarja za popravljanje zvoniku; po tem pa se premislijo ter pravijo: „Kaj, ko bi jaz turn pokril, dokler še živim, ter vidil dogotovljenega še v svojem sedanjem življenji, ako je Božja volja?“ In res se dela lotijo, in ga mojstersko zvršijo. Niže pod kapitelskim se niži zvonik steguje proti nebu. Tudi ta turn je popravljen ter na novo krit s kositarjem; popravljena pa je tudi cerkev, ter znotraj vsa obnovljena in olepšana. In obnovljevanja in lepšanja le ni še konec. Marsikterikrat sem mislil sam pri seboj: „Od kod nek ubogi frančiškani dobivajo toliko denarja, da jim je mogoče cerkev tako lepo popravljati? Mestjani po večem niso bogati, da bi jim zamogli tolikanj darovati, in da bi jim od kod drugod dohajala kaka pomoč, tudi ni bilo slišati in znati!“ Na zadnje pa le vendar tej skrivnosti pridem na sled. Poslušaj, svet! in čudi se ti, ki dandanes tako srdito objedaš uboge menihe, ter jim brezvestno očitaš, da jim ni drugega pri srcu, nego slastni obedi. Ko so novomeški frančiškani dobili sedanjega vrednega gvardijana, moža bistrega uma in blagega srca, vsega unetega za Božjo čast in milo našo domovino, so se dogovorili med seboj, da si bodo pri svojem zmernem obedu vsak dan pritrgali eno ali drugo jed, ter s tem, kar si po takem potu privarujejo, popravljali svojo zapuščeno cerkvico. O blage duše! ko bi imel jaz Kalistrovo premoženje, ali če tudi nekoliko manjše memo njegovega, postavil bi vam vašo cerkev v tak stan, da bi se vam srce smejalo nad njeno lepoto. Pa ne le v ozir cerkve, ampak tudi v ozir šole vsa čast in hvala gré vrlim frančiškanom, kajti izvrstni učitelji so in prav iskreni domorodci. Kdo ne pozná memo drugih pridnih učenikov domoljubnega vodja in učenega naravoslovca gvardijana Bernarda Vovka, izvrstnega zgodovinarja Rafaela Klemenčiča, bistroumnega jezikoslovca Ladislava Hrovata, ki nam je že toliko lepih spisov spisal v milem maternem jeziku? Toda kakor vsem domorodcem, je tudi novomeškim učenikom pot le premnogokrat s trnjem nastlana! — Niže pod Novomestom je bil pogled v nižavo močno zaprt, deloma so ga prerastla visoka drevesa, deloma ga je megla zakrivala. — Nekama tužnim srcem sim se ločil od tega razgleda. In dasiravno je bila vsa naša družba vrh Gorijancev prav nedolžno vesela, kakor da bi bili vsi enega srca in enega duha izpod ene strehe domá, mi neka posebna miloba vendar le ni hotla iz srca, marveč se ga je držala z železno silo, in to tem bolj, ker smo se znašli na meji med kranjsko in militarsko zemljo. Na kranjski strani namreč stojé groblje rimsko-katoliške cerkve svete Jederti, na militarski zemlji pa se znajdejo ostanki grškokatoliške cerkve sv. Elija, ki pa razpadajo leto za letom bolj in bolj. Ljudje si pripovedujejo, da se je nekdaj v tej in uni cerkvici na eno nedeljo in ob enem času obhajala služba Božja, tù v slovenskem, tam v latinskem jeziku, pa razne nerodnosti, pretepi in celó poboji so konec storili temu in unemu. Opustila se je služba Božja, opustilo se je popravljanje cerkev, strehe so izkapale iznad zidovja, in razgaljene zidine razpadajo in se razsipajo. Lepo misel naših dedov, da bi v bratovski slogi in vzajemni ljubezni grški in rimski katoličani na najviši višini dolenske straní v nebeškem obližji obhajali spomin svojega zedinjenja, je skalila in ugonobila grda nesloga in ostudna needinost njihovih unukov. O, Slovani, Slovani! koliko krvavih ran vam je že vsekala naša nemila nesloga in naša zavidljiva needinost!

Izpod Gorijancev sv. Pavla dan. —*f*—.

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari. *)

Bolgari, izbravši si Črnega Jurja (Karadžiča) so dolgo spali pod hudim jarmom, dokler ni grški punt leta 1821 izbudil njihovih hajdukov, ki so, ko je počila prva puška, brž hiteli v Grško in pomagali boju za slobodo. Eden najglasovitnejih glavarov je bil, Marko Bočar, rojen v bolgarski Vodnici, iz ktere je pred Pazvanom bežal med Suliote; takrat se je tudi slavnega izkazal Zavena. — Boj med Turčijo in Rusijo leta 1829 podpalil je Bolgare za toliko, da se je želja za slobodo čedalje bolj širila. Središče dotično bilo je v Trnovu in v raznih samostanih balkanskih, posebno je Juri Sofeli se mnogo trudil, dokler ni dobil dovoljenja, da 10.000 delavcev zbere ter v Varni popravi zidine, ki so jih Rusi razdrli leta 1829. In tako na skrivnem zbere do 40.000 duš, da, kakor Miloš Srbom, izvojuje neodvisnost. Ni prav jasno, kako da so to Turki zasledili; večidel se misli, da je Hilarion, metropolit trnovski, prvi Turkom odkril to zakletbo. Mnogo jih je strašno smrt storilo; vendar Turki niso vsej zakletbi prišli do dna in kraja, ker leta 1838 zopet vidimo, kako so, obkolivši trdnjavico, žarko od Srbov zahtevali pomoči, al Miloš jim je ne dá, in ravno tako leta 1841, ko se je v vlaški zemlji na tak boj pripravljal bolgarski pisavec Rakovski. Začel se je boj, ko je pašin bratranec v Nišu izmed veselega plesa (kola bolgar-

*) S tem dovršimo sestavek, ki se vjema s 209. stranjó lanskih „Novic.“ Vred.

skega) siloma zgrabil mlado lepotico Agapijo ter jo zaprl v svoj dvor. Ker od kneza Mihajla ni bilo pomočí, na duhu padejo po hudi bitki na Moravi ter hajduci zopet v šumo. Leta 1849 je bil punt pri Vidinu; isto leto so pisarnice vredili po bolgarski. Brez nasledkov in pameti je bilo, kar je leta 1857 v Trnovem počel starec Nikola (Dědo Nikola).

Bolgarom je sedaj očitno, da jim ni duševnega razvitka, dokler so jim Grci na čělu v cerkvenih zadevah. Zato že od leta 1830 razpošiljajo mlade ljudí po raznih zemljah, da se izobrazujejo za duhovne, učitelje, zdravnike; in če tudi hat-humayum ni kaj velike spremembe prinesel, vendar so iz stališča ravnopravnosti brž začeli izdavati časnik „Bolgarija"; ta pa je Fanariotom vsekal smrtno rano. Ko je leta 1860 na veliko noč škof Hilarion v molitvi napomnil patrijarha grškega, strašen je bil hrup po cerkvi, v Carigradu in zunaj je velika množica národna na glas rekla, da se hoče rajše združiti s katoliško cerkvo, kot ostati pod grškim patrijarhom, ako se jim le to zagotovi, da se nikdo ne bo mešal v njih cerkveni stari bolgarski jezik.

To je kratka črtica o razvitku tega naroda. Dodamo tukaj še pregled narodov, s kterimi je pomešan današnji dan bolgarski. To nam tolmači prečudno narav tako velikega naroda, ki vendar robuje tako malo omikanemu Turku.

Kolikor znamo iz povestnice, Bolgari od časov Krumovih niso premenili svoje zemlje. Vsa bolgarska zemlja, kakor smo jo naznamovali na početku teh sestavkov, tedaj od ohridskega jezera in kosovega polja do črnega morja, in od Donave do egejskega morja obsega po besedah „Wanderer-ja" do 4200 □ milj in 7 milijonov in 255.000 duš. 1600 milj, ki štejejo 3 milijone in 500.000 duš, gré na Bolgarijo v upravnem pomenu tega imena, tedaj med Balkanom in Donavo; 1400 milj z 2 milijonoma in 155.000 dušami na Tracijo, in 1200 milj z 1 milijonom in 600.000 dušami na Macedonijo in une straní Albanije in Tesalije, do kterih se nahajajo tudi Bolgari. Razun teh Bolgarov domačih štejemo še jih po drugih zemljah poprek 800.000 duš in to v Banatu 35.000, v Srbii 240.000, v južni Rusii 65.000; v Besarabii 115.000 in v Romanii 350.000 duš.

Al Bolgari tudi po domači zemlji niso povsod sami za se, ampak razni narodi so jim primešani. Narodi med Bolgari razkropljeni in raztepeni so sledeči:

a) Osmanov ali Turkov je do 350.000, posebno po mestih živeči so večidel rokodelci, panduri, vojniki, uradniki; sèm ter tjè tudi kavanari; le med Silistrijo in Šumlo, za tem v Krždalu na zapadu od Drenopolja živí jih več skupaj ter obdelujejo polje;

b) Tartarov je sedaj do 145.000 duš, kterih največi del je sčasoma se preselil iz Rusije, ter še prihajajo posebno od kavkaske straní; turška vlada rada jih naseljuje na srbski meji.

c) Divji Arnavti ali Škipeturi; radi so pekari ali pa živé od živinoreje; uni Arnavti pa, kteri so prijeli Izlam, največ živé kot vojniki.

d) Ciganov do 160.000 živí od kovačije.

e) Cincari, ki govoré južno narečje romanskega jezika ter se imenujejo po besedi „cinci", to je, cinque (pet). Veči del jih živí od trgovanja, vendar jih v južno-zapadni Macedonii živí nekaj od živinoreje in pastirstva. Kot trgovci govoré turški, grški, večidel tudi bolgarski; al po tujih zemljah prištevajo se sami Grkom in njihovim idejam.

f) Grkov do 180.000 duš živí največi del na panogi, ki od Soluna kraj egejskega morja sega do Carigrada; živé pa večidel od trgovine.

Razun teh še 60.000 Jermencev, 170.000 židov, 25.000 Rumunov in 50.000 Kozakov kraj črnega morja.

Od vseh teh narodov Bolgare, kakor je že poprej bilo rečeno, največ zaverajo Grki, in naravno tudi Turki.

Turška država vsega skupaj ima blizo 16 milijonov stanovnikov; odbivši 4 milijone stanovnikov vlaških, 1 milijon in 100.000 srbskih in 130.000 v Črnigori, ostane še 10 milijonov in 770.000 duš, tedaj 4 milijone in 740.000 nebolgarskih stanovnikov, od kterih je le 1 milijon in 800.000 Grkov.

Bolgari so največi del pravoslavni, ali kakor tudi pravimo, staroverci; vendar je izmed njih do 300.000 Mahomedancev, ki se jim pravi Pomakom; in 60.000 zedinjenih ali katoličanov, ki se zovejo Pavlikjani.

Pomaci so bolgarski odpadniki iz časa, ko so Turki prihruli, kteri, nadjaje se, da bodo stare svoje boljarske privilegije podržali (kakor so po Bosni ti odpadniki zares jih podržali) so zapustili kristjanstvo; al ker so preblizo glavnemu mestu, ter jih je preveč, izgubili so svoje prednosti, ter današnjim naslednikom ni ostalo kaj do edinih starih pergamentov, na kterih so napisane nekdanje njihove pravice. Kar se pa tiče jezika in imen in šeg njihovih, vse je še narodno bolgarsko: znano je, da po Bosni taki odpadniki govoré najlepše štokavski jezik. Na dan vernih duš ti Pomaci s kristjani vred obiskujejo pokopališča preddedov, ter se tako ločevajo od Turkov po krvi. — Živé neki kot panduri itd. po mestih, v večem broji pa pomešani s Turki na dveh mestih, namreč v Rodopi Planini na tračkomacedonski meji kraj Strume, in pri mestu Lovač ali Lovič sredi poti med Nikopoljem in Balkanom.

Pavlikjani vživajo politiško pomoč od katoliških držav, posebno pa od francoske zemlje; zato njihove cerkve niso pod zemljo ali pa skrite, kakor druge bolgarske na mnogih mestih, ampak so po evropejski šegi okinčane s stolpovi in zvonovi.

Iz vsega tega, kar se je do sedaj govorilo o Bolgarih, mogel bi človek misliti, da je čudno, kako da ta narod še do danes živí pod težkim turškim jarmom. Al že začetek in daljni razvitek njihove povestnice kaže nam, kako je neka nesrečna sestava v tem narodu zlomila vso silo, ki bi delovala počasi ali stalno. Kakor je sploh največi del Slovanov bolj mehkega, mirnega značaja, se nam tako kažejo tudi Bolgari. Poljedelstvo jim je glavni kruh; kjer koli je na Turškem vrtnarstvo razvito, skoro povsod nahajaš v znoji svojega obraza marljivega Bolgara. Manj se peča s trgovino na svoj račun, tem več jih nahajaš kot voznike noter do Kavkaza in Sirije; med južnimi Bolgari nahajajo se tudi mnogi živinarji in pastirji; Pomaci pa slové kot junaci.

Sami tujci, posebno Cyprien Robert, hvalijo Bolgare kot poštene, miroljubne, marljive ljudí; možki največi del so lepi in bistroumnega obraza, žene pa po mestih sèm ter tjè tako lepe, da bi mogle Rafaelovemu kistu služiti za izvire.

To je, kar sem povedati hotel o tem zanimivem narodu slovanskem. *)

---

*) Naj popravim neke veče pomote, ki so se v pisanje vlezle ali pa v tisk. — Str. 38. na levi polovici v 1. vrsti zdol pred besedo pot dodaj: in. Na desni polovici v 30. zdolej beri Neredimke. — Nominativ imena gore bolgarske po „Wandererji" ni Rilo, ampak Rila. Str. 39. v. 6. pred: Kazanlik stavi: „Tulovo polje ali." — Str. 52. na desni polovici v. 23. namesti do edino živečih beri: razun edino ž.; v. 34. Saborom premeni v taborom. — Str. 67. v. 5. jo mora biti jej. — Str. 82. vrst. 14. namesti: kakor zida stolp od unih beri: za spomin unim; v. 18. namesti tik kapelice beri: tik ceste, vrst. 33-34. izbriši besede: „ki ga....rog." — Str. 104. v. 4. beri: „razteguje zmiraj, na koliko se marljivi Bolgari" v. 23. zgorej beri: „tudi v Slovenii se.."; v. 13. zd. kjer premeni v ker; v. 11. do 10. zd. beri: „severni strani, to je crte.." — Str. 179. v. 6.

Nezvesto listje.

Zložila Luíza Pesjakova.

Na strmi gori stalo
Prežlahno je drevó,
Ponosno in visoko,
Mogočno in lepó.
In veje so obrastle
Obilno žlahni les,
Prečvrsto listje krilo
Je veje čez in čez.
In drévo je napadel
Prestrašen, hud vihár,
Je srce stare lipe
Zahteval si za dar.
Presilno je pritisnil,
Pokazal svojo moč,
Da lepo, blago drévo
Ogrinjala je noč.
Al vendar se upira,
Ker panj*) je še krepák,
Neprémagljiv odbiva
Nevihto ko junák.
In trdno in mogočno
— Drevesu na korist —
Stojé njegove veje,
In trden je tud' list.
Nezvestih in nevernih
Je malo le peres,
Da hrumu so sledili
In izdajáli les. —
Nevihta je minula,
Pokój je kraljeval
In zaslužéni blagor
Je drévo spet obdal.
Čislaje se mu čudil
Vsakteri je pogled,
In solnce izhajalo
Mu lepše je ko pred.
Al listje že odpadlo
Se je kesalo zdaj,
Je prirojene sreče
Želelo si nazaj.
Doseči je ni moglo,
In revno se suší —
Kot listje vsako vsahne
Ki drevje zapustí.

*) panj = deblo.

Dopisi.

Iz Zagreba 28. jan. Nr. 11. — Že nekoliko časa pred sklicem banske konferencije je počil glas pri nas, da v život stopi akademija in vseučilišče, da se železnica naredí iz Reke v Zemun in še drugega več. Nekako čudno se nam to zdí, da ravno v tem času dohajajo taki ljubki glasovi; ali bode beseda kmali s papirja stopila v delo, kazala bode prihodnost. Ne daj Bog, da bi bile zvezdice te zopet le vešice, ktere zginejo kakor pridejo! Kar se tiče utemeljenja jugoslovanske akademije, se je po Zagrebu glas raznesel, da se bodo pravila, ki že skoro štiri leta u prahu naše dvorske kancelarije ležé, „tandem aliquando“ potrdila, ter da smemo uživotvorenja tega zavoda v kratkem doživeti. Zvedil sem po prijatlu, da je zaklad akademije na koncu leta 1864 iznašal v gotovini 173.926 gold. 70½ kr., zaklad za utemeljenje jugoslovanskega vseučilišča pa 11.516 gold. 28 kr. Kakor hitro bodo pravila potrjena — če se bo uresničilo, kar se govorí — se bo „matica ilirska“ s svojim imetkom z blizo 35.000 gold. — z akademijo fuzionirala, in če temu priračunjamo tiste znatne doprineske, ki se še niso uplačali, ker so bili pod tem pogojem obečani, da se bodo plačali tačas, kadar bodo pravila potrjena, moremo v kratkem času se nadjati glavnice skupne na 300.000 gold.; — za pričetek gotovo zadosta! — Banska konferencija je na 4. februarja pozvana, da izradi volilni red, po kterem se ima sklicati prihodnji deželni zbor. Konferencije take so važne; da vlada odkritosrčno pozvé mnenja različna, treba je izvedenih, skušenih, zgovornih rojakov; s tem ali unim, ki je v tacih zborih le „masculus pictus“, ni ne vladi ne deželi pomagano. Med imeni tistih mož, ki so poklicani v posvèt, pa pogrešamo marsikoga, ki je na glasu ko narodnjak, ko poštenjak, in ki bi bil v konferencii prav na svojem mestu. Posebno pa pogrešamo vrlega našega Mirka Bogovića, — moža, ki ima zaupanje vseh stanov naše zemlje, ki je do zdaj pokazal na slovstvenem i političnem polji, da mu je v resnici mar za blagor in napredek naroda, — moža, ki je zmiraj ravne pote hodil, — moža, od kterega vsakdo mora reči, da je značajen.

Iz Celovca. Čitavnica je 24. dne u. m. obhajala prvo svojo obletnico. „Slovenec“ piše, da dvorana je bila krasno okinčana, gospodov in gospá v kaj lepi obleki s slovanskimi znamenji in venci se je snidlo toliko, da je bila res velika gnječa. Gospod tajnik Jenčič je pričel obletnico z govorom, potem pa so se pevci izkazovali in je huzar, rojen Čeh, na ustno harmoniko izvrstno godel, slednjič pa je bil bal, kteri je razveseljeval mladi svet do jutra. Vse je bilo židane volje in želeli smo „Čitavnici“ in njenemu prvosedniku mnogo let, in da bi se širil iz nje blagi slovenski duh zmirej dalje in dalje!

Iz Koroškega. — 18. dne u. m. je umrl častiti gosp. Juri Ilgo, fajmošter v Kneži. Pastiroval je 30 let na tej fari, ktera na jugu od Svinje stoji. Veliki dobrotnik je bil vsej okolici. Bodi vrlemu gospodu zemljica lahka! J. Rupnik.

Iz doljnega Štajarskega 29. jan. — Dnešnji list štajarskega „Telegrafa“ je prinesel prečudno novico, da namreč c. kr. ministerstvo hoče zabraniti na gimnazii berílo Gundulića, Palmotića in Gjorgića. Neverjetna nam je ta novíca, naj jo premetamo, kakor koli, na vsako stran. Ako se na nemških avstrijskih gimnazijah ne branijo beríla klasikov nemških, ki niso Avstrijanci, se vendar tudi na gimnazijah slovenskih dežel ne bojo branili naši klasiki slovanski. Prazna pravlica pa mora temveč biti ta novica, ako pogledamo v „Organisations-Entwurf“ za gimnazije od leta 1849, in vidimo, da se berílo teh klasikov gimnazijam priporoča. Vendar ne bomo šli takošne rakove poti, da to, kar je visoka vlada leta 1849 sama hvalila in priporočala, bi zdaj leta 1865 branila? Zato mislimo, da je ta novica zopet ena tistih „račic“, ktere mnogokrat plavajo po plitvih časnikarskih vodicah.

V Trstu 28. jan. ⁂ — Kar so se pričele pustne zabave, naša čitalnica tako krepko napreduje, da rodoljubemu človeku srce v prsih poskakuje. Vsak dan se oglašajo novi družabniki, tako, da so nam časi že prostori pretesni. Imamo ta predpust pet besed s plesom; samega plesa zato nismo napravili, ker imamo pred očmí narodno korist, ktere sam ples nič ne pospešuje. Do zdaj smo že imeli dve besedi s plesom. Že pri prvej besedi si je pridobil čitalničini jako pomnoženi pevski zbor občno hvalo; gospica M. je tako izvrstno govorila Valjavčevo „Slovensko dekle“, da jo po vsej pravici imenujemo izredno govornico, gospod V. pa je tri igre na citre tako milo i nježno igral, da je očaral vsako srce. Tudi 27 skedenjskih pevcev kmetov je pelo dva zbora z veliko pohvalo. Še lepša od prve pa je bila druga beseda. Petje je bilo tako lepo i krasno, da tacega še nismo čuli, i Bilčeva igrica „Slovenija oživljena“ je zbudila tako ploskanje, kakoršnega v našej čitalnici še nikoli ni bilo, pa so gospodje tudi tako izvrstno igrali, kakor pravi umetniki. Že prejšnje čase smo želeli, naj nas čitalnica z deklamacijami in igrami časi razveselí, pa rekalo se je, da ne bi to bilo zanimivo, zdaj pa se je pokazalo, kako po všeči so take rečí. Naj pristavim še to, da gospé i gospice hodijo na veselice prav po domače oblečene, kar je res lepo, hvale in posnemanja vredno. — Naše mestno svetovalstvo je zopet odstavljeno; vzrok temu je nelojalno vedenje v skrivnej seji, ko se je govorilo o izdajstvenem predlogu, kterega je, kakor se sliši, neko tajno društvo poslalo ministerskemu prvosedniku v Torin, oznanovaje mu želje i namene tržaških prebivalcev. Vse se zarad tega srdí nad odstavljenim mestnim svetovalstvom. Trst pošlje

od zdolej na desni polovici beri: „delovanjem, kakor tudi sam izgled...“ — Str. 185 vrst. 16 do 17 namesti: neopazivši beri: neopravivši. — Str. 209. v. 16. namesto Ašen beri: Jasen.

zarad tega pismo udanosti njegovemu Veličanstvu v laškem, okolica pa v slovenskem jeziku. — Kaj možato so se obnašali Slovenci okrajne tržaške v zboru, ki je odločil adreso do cesarja. Zahtevali so, da je pismo to soglasno, pa da se cesarju pošlje tudi v slovenskem jeziku. Ki pravite, da naš narod ni politično izobražen, pa bi bili šli v ta zbor, v kterem so bili pomenki o odresi, da bi bili slišali, kako možko je tekla domača beseda našim korenjakom! Naj pogledamo kamor koli, povsod se kaže očitno, da narod slovenski se je krepko vstopil v vrsto narodov avstrijskih.

Iz Kranja 28. jan. V petek 3. svečana bojo pri nas volitve mestnega odbora in župana. Čeravno imamo 3 volitne razrede, kteri volijo odbornike in se potem še le voli župan, so vendar vse volitve razpisane na en dan. To je sicer po pravilih srenjske postave od leta 1849; al želeli bi bili, da bi se bilo volitvam saj toliko odduška dalo, da bi bila volitev županova drugi dan. Ker se tedaj mora vse v enem hipu dovršiti, se je treba podvizati, da po resnem in mirnem prevdarku se volijo možje, kterim mesto izročí veliko oblast. Zato vidimo povsod, da mestjani, že predno nastopi dan volitve, se posvetujejo o možéh, kteri naj bi se izvolili. Ustanovi se, kakor nam to drugod skušnje kažejo, poseben odbor, kteri skliče vse volivce, da se posvetujejo o volitvi in druzih mestnih zadevah. Tudi naše mesto, ktero vendar ni zadnje na Kranjskem, posnema ta izgled; osnoval se je tak odbor veljavnih in neodvisnih mestjanov, kteri bode sklical volivce skupaj, da se posvetujemo o važni nalogi. Nadjamo se, da bodo vsi volivci se snidli v ta posvet, in da bodejo potem pri volitvi kakor en mož volili vsi po sklepu tega volilnega zbora in da ne vleče eden „hi“, drugi „hot.“ Da nam je pa živa potreba, da postavimo vse druge možé na čêlo mestnih opravil, ni treba še razkladati na dolgo in široko. Nikar ne nadlegvajmo več mož, kteri so mestno breme že nosili več let; — skusimo druge! Saj tako delajo tudi drugod. Dostaviti še moramo, da je bil po postavi šest tednov na ogled položen imenik volivcev v mestni hiši, — da pa je neki le en sam mestjan prišel z reklamacijo, čeravno je brž ko ne veliko volivcev v tem imeniku izpuščenih. To sicer ni znamenje, da je mestjanom mnogo mar za mestne zadeve, vendar pa zavoljo tega ne obupamo, da pridejo saj večidel vsi, kadar pride dan volitve. Kranjci! zdramite se tedaj! Naj Vam bode izgled dr. Razlagova volitev na Štajarskem, h kteri so vsi prišli razun dveh, in so vsi enoglasno volili.

Iz Kranja 29. jan. *(Iz odbora narodne čitavnice kranjske.)* V nedeljo 5. februarja bode v národni čitavnici naši slovesna beseda Vodniku na spomin. Igrala se bo tudi gledišćina igra „Domači prepir.“ Pred besedo je, gledé na §. 18 društvenih pravil, izredni občni zbor, kteri izvoli društvenega denarničarja za leto 1865 namesti ranjega gosp. Konrada Pleiweisa. Po „besedi“ ples. — Uljudno se s tem vabijo vsi častiti čitavničini družbeniki.

Iz Planine 30. jan. * — 2. svečana, na dan Vodnikov, nam pripravlja marljiva naša čitavnica veselo večernico, ktere se že vsi jako veselimo. Igrala se bo dr. Bleiweisova „Županova Micika“, ktera v dobrovoljni svoji besedi ostro pika marsiktero napako današnjega časa. Za igro sledí petje, prav lepo izbrano iz „Zagorska“, „Strunam“ in „Na ples‘; potem pa sledí ples „in natura.“ Dobro došla večernica mila!

Iz Brda. *(Naznanilo.)* Sedmi dan meseca svečana l. l. ob 11. uri dopoldne bo javna licitacija pri sv. Heleni blizo Dolskega za popravljanje turna ondašnje farne cerkve, ktero je od više gosposke dovoljeno in po prevdarkih na 2053 gld. 54 kr. cenjeno. — Licitacija bo posebej za zidarsko delo, za tesarsko delo in druga ostala dela; potem pa zopet za vsa dela skupaj. Kdor vsa dela za toliko prevzame, za kolikor so bile posamno izlicitirane, ima prednost pred drugimi. Obris, popis popravljanja, prevdarek stroškov in pogoji so vsakem tukaj na ogled. Kdor se spustí v licitacijo, mora 5 od sto izklicne cene za odstopnino, in kdor kaj izlicitira, 10 od sto izklicne eene za kavcijo položiti.

C. k. okrajna gosposka na Brdu 22. prosenca 1865.

Iz Ljubljane. — V seji mestnega odbora 26. dne u. m., pri kteri je bil tudi preuzvišeni c. k. deželni poglavar gosp. baron Schloissnigg, se je mestni župan pritožil, da je finančni odbor celó brez vednosti njegove škontriral mestno kaso, in potem je naznanil, da se meseca marca bode volilo 11 odbornikov; namesti umrlega g. Nušaka je bil g. K. Tambornino v mestjanski odsek izvoljen. Odbornik Horak vpraša: kako to, da se nič ne sliši še, da se magistratnemu služabniku namesti pri tleh, ne dá prazno stanovanje v drugem nadstropji, njegovo pa v najem dá za štacuno. Odbornik dr. Schöppel je odgovoril, da bode o tem kmali beseda. Ko je bilo več novih mestjanov izvoljenih, se je glasovalo o 3 predlogih šolskega odbora zarad ponavljajočih šol, o kterih je sporočeval odbornik dr. Miteis v poslednji seji; vsi predlogi so bili soglasno sprejeti; le odbornika dr. Ahačič in Horak sta na podlagi §. 28. opravilnega reda dala protest zapisati v protokol. — Odbornik dr. Bleiweis je poročeval o prošnji učenikov mestne Št. Jakobske šole, naj bi se jim, kakor učenikom c. k. normalke, dala remuneracija za njih izredno delo, in je zagovarjal njih pravično prošnjo. Sklenilo se je potem po predlogu Horakovem, naj se pred še potrka na vrata kupčijske zbornice, da tudi ona kaj privrže. — Dalje je bilo po predlogu dr. Bleiweisovem sklenjeno, da se doplača 8 gold. 60 kr. ljubljanskim nunam za lanske stroške šolskih premij, za prihodnje leto pa odloči 100 gold. in ne več. Sporočilo odbornika žl. Strahla o zavarstvu nekterih ustanovnih kapitalov je bilo z dodatkom dr. Ahačičevem sprejeto. — O prošnji ljubljanskih mesarjev, naj bi nehala tarifa za mesó v Ljubljani, je bilo sklenjeno, da to ne more biti, ker pisma, ki jih je mesto dobilo od več drugih mest, odsvetujejo prosto tarifo. Odbornik Horak je povdarjal pomanjkavo kapitala pri mesarjih in da težko izhajajo; če bi jih manj bilo, bi bilo za-nje bolje; odbornik dr. Bleiweis je pritrdil Horakov govor in razložil potrebo mesne kase in prenaredbe v tarifovanji mesá, dodavši še to, da je velika napaka od nekdaj to, da v Ljubljani sicer drugače cenimo vole, krave in bike, al da imamo le eno tarifo pri vsakem, ko jih imajo na Angleškem 18, na Francozkem 15, na Dunaji in po vseh večih mestih 3 ali saj dve tarifi, ker vendar vsaka živa duša vé, da je meso zadnje četrti vse drugačno in bolje od sprednje četrti itd. Obljubil je poseben predlog o tej zadevi. Naši mesarji že tudi zdaj ne prodajajo vsega mesa po eni ceni; al to se mora postavno ustanoviti.

— Po sklepu Njih Veličanstva od 12. dne u. m. so za Kranjsko dovoljene priklade z 14 odstotki direktnih davkov za deželni zaklad in z 26 odstotki za zaklad zemljiščine odveze z izključbo vojskine priklade; za ta zemljiščini zaklad pa je tudi še dovoljeno pobiranje 10odstotne priklade na vžitnino (verzehrungssteuer) od vina, vinskega in sadnega mošta in pa od mesa v ljubljanskemu mestu in po deželi.

— C. k. ministerstvo je z ukazom od 6. u. m. dovolilo, da se razpustí okrajna (lokalna) komisija za zemljiščino odvezo v Radoljci.

— Zopet nas straši goveja kuga, pa ta pot iz Primorskega; c. k. deželna vlada tržaška je namreč

naznanila 24. u. m. naši c. kr. vladi, da se je goveja kuga prikazala v Dolini okraja koprskega, po kteri je poginilo 5 volov. Zanašaje se na ostro zabrano tržaške vlade upamo, da bojo na mestu zatrli pošast.

— Po natanjčnem raztelesenji za steklega spoznan pes se je pritepel, nobeden ne vé odkod, v petek ponoči na kolodvor ljubljanski in je popadel ondi natakarja. C. k. policija je tedaj ukazala, da skozi 6 tednov veljá postava, da se vsi psi morajo po ulicah peljati na motozi. — Konec tega mesca izteče čas, ko ima vsak mestjan za marko svojega psa odrajtati v mestno kaso 2 gold., — pa dosihmal se jih je oglasilo še le 306 pasjih gospodarjev; vlani jih je bilo 560. Kaj je toliko psov manj? Treba bo ostre revizije.

— Od Kranjcev in Štajarcev toliko zaželjeni most čez Savo pri Krškem se bo naredil. Kranjski deželni odbor je potrdil ponudbo gosp. Maks. Stepišnika, tesarskega mojstra v Celji. Iz kranjskega deželnega zaklada prejme 10.000 gold. pripomoči, pa že v 25 letih hoče most deželi zopet nazaj dati, da je potem njen in ona pobera mostnino. Isti gosp. Stepišnik je naredil tudi most v Litii; je zidal kolodvor karlovški; v Trstu je dovršil vse tesarske dela na kolodvoru itd.

— Pretekli teden je dotična komisija skontrirala denarnico ljubljanske hranilnice; našla je vse v lepem redu. Pri tej priliki smo zvedili, da je hranilnica v preteklem polletu tako srečno gospodarila, da si je blizo 50.000 gld. dobička nabrala. Pridobila si je tedaj nanovo lepih pripomočkov, da more iz deželnega denarja za deželo kaj storiti.

— Vlogo čitavničinega odbora od 6. dne u. m. zastran dohajanja realkinih in gimnazijskih dijakov (študentov) v čitavnico je slavno predsedništvo c. k. deželne vlade rešilo z odpisom od 27. dne u. m. št. 115 tako le: „Gledé na dotične postave se udeleževanje realkinih in gimnazijskih dijakov pri muzičinih in pevskih vajah ne more dopustiti. Nasproti pa je takim realkinim in gimnazijskim dijakom, kterih starši so udje čitavnice in v Ljubljani stanujejo, dopuščeno, da smejo ž njimi ali z njihovim dovoljenjem priti v čitavnico k besedam ali gledišćinim igram kot poslušavci, pa tudi k plesu tisti, ki so iz 7. ali 8. gimnazijskega razreda, ako dotični razredni učenik (Klassenlehrer) za to vé.“

— Kakor „Triglav“ naznanja, se je gosp. dr. Kovaču že odprlo mnogo milodarnih rok, da v Ljubljani napravi bolnišnico za otroke. Naprava take bolnišnice bi olajšala revnim starišem marsiktero nadlogo; zato je želeti, da priskoči še več dobrotnikov, kteri g. doktorju pripomorejo k izpeljavi blagega namena. Kaj? ko bi tisti, ki pustni torek mečejo denar v podobi bonbonov in tacih brklarij po ulicah, opustili to srboritost „Corsofahrt“ imenovano, ki naj se pušča Italijanom, in bi raji darovali ta denar Kovačevi bolnišnici.

— Na polji slovstvenem nevtrudljivo delavna gospa Luiza Pesjakova, kteri peró v slovenskem jeziku ravno tako izvrstno teče, kakor v nemškem, je dodelala prevod gledišćine igre, ktera bo pod naslovom „Svitoslav Zajček“ že te dni prišla na svitlo. — Tudi 4. zvezek gosp. Miroslav Vilharjevih gledišćinih iger, ki bode obsegal poslovenjeno igro „Filozof“, se že tiska.

— Gosp. Anton Zupančič, oskrbnik pri c. kr. nadcolnii ljubljanski, je po dolgi pljučni bolezni 28. u. m. umrl. Ž njim je umrl domovini iskren rodoljub, da malo tacih. Bodi hvaležen mu spomin!

Zdaj še le čez 6 tednov — se je zvedilo, kam da je prešel sedmošolec Jan. Šivic, ki je zginil, da nihče ni vedil, kam. Ljubljanica ga je v Polji pod Ljubljano na brod vrgla. Po kteri nesreči ga je požrla voda, nihče ne vé. V torek je bil lep pogreb pri Marii Devicí v Polji; njegovi sošolci so mu poslednjo čast lepo skazali, da so truplo nesrečnega svojega tovarša spremili do jame in mu na grobu peli.

— „Sokolski“ shod v četrtek je bil zopet prav mikaven. S „Sokolsko“ se je začelo petje; sledila sta potem dva čveterospeva (Tribnikova) tako lepa, da sta se mogla dvakrat peti. Tudi „strahovite copernije“ so dopadle in „starovinke“ (antiquitete), ki jih je kazal neki mož iz „unega sveta.“ Najznamenitnejši predmet necojšnega večera pa je bila deklamacija „Eleonora“; zeló težko nalogo je g. dr. Dolenec v različnih odstavkih izvrstno izpeljal. Prav zadovoljni smo tedaj zapustili tudi to zabavo. Z veseljem omenimo še, da tudi ob telovadnih večerih v g. Frelihovi dvorani se shajajo marljivi „Sokolci“ v velikem številu; posebno živahno je v društvu odtistihmal, kar obrtniki in rokodelci bolj k njim zahajajo; vpisalo se jih je pretekli mesec blizo 20. Gotovo veselejša prikazen kot pri nemških turnerjih v Pragi (kakor smo v „Politiki“ brali), kterih število se je preteklo leto za 136 zmanjšalo. Na zdravje!

— Ples v pondeljek na strelišču, kterega dohodki so namenjeni v podporo bolnim trgovskim pomočnikom je bil izvrsten na vsako stran: dvorana olišpana, ljudí veliko in lepih, zabava živahna, valcer se ni kregal s poljko, frak ne s surko; z eno besedo prav lepo je bilo vse. Le eno je zdaj vprašanje: Ali se je tudi skupilo za kaso družbino zdatnega denarca, ker to je bilo plesa namen?

— Napovedale so „Novice“ že v poslednjem listu slovesno besedo, ki bode v nedeljo v čitavnici ljubljanski Vodniku na čast; danes naznanjajo popolni program te besede, ki je tako odločen: 1. Prolog. — 2. Overtura k spevoigri „Don Juan“ Mozartovi. — 3. a) Ilirija oživljena. Zbor. Besede Vodnikove, napev dr. B. Ipavčev; b) Ruske národne pesmi. Zbor. Sestavil A. B. Tovačovsky. -- 4. Grand Rondo za glasovir zložil Kalkbrenner. — 5. Prisega. Dvospev za sopran in tenor. Besede dr. J. Vošnjakove, napev dr. B. Ipavčev. — 6. Utonulá. Zbor. Napev zločil P. Křižkovsky. — 7. Recitativ in Kavatina alla Polacca za sopran iz spevoigre „Linda di Chamounix“ Donizettove. — 8. Izvirna kavatina za angleško trobilo zložil Franc Uršić. — 9. Radostno potovanje. Zbor. Zložil E. Vašak. — 10. Overtura „Slovanka“ zložil Emil Titel. — Po besedi ples, kteremu gode slavnoznana muzična kapela c. k. 3. topnič. polka pod vodstvom svojega g. kapelnika. Ker po sklepu odborovem so dohodki današnje veselice namenjeni g. glasovodju čitavničnemu, plača vsak gospod 1 gld., vsaka gospa in gospodičina pa 50 kr. vstopnine; vstopnice se že zdaj dobivajo v gosp. Jamšekovi štacuni pod Trančo, ali pa na večer pri kasi. Plačilo, ktero morebiti presega odločeno vstopnino, potrjuje g. Jamšek še posebno. — Vsakemu častitemu udu je pripuščeno, da mora k tej veselici vzeti še kakega za vpeljanje v čitavnico sposobnega gosta, kteri pa tudi odrajta vstopnino. Začetek ob 7. uri zvečer.

— Za predpust moramo prav gorko smešnico povedati svojim bravcem. Včeraj dopoldne je prišel nekdo v kovačnico živinozdravilske šole. Učenik podkovstva zamišljeno kuje na naklu podkev za gosp. M. konja, in ko pogleda kviško in vidi neznanega človeka, ga prijazno vpraša: „Kaj pa vi hočete?“ Po teh besedah pa se zagrozí neznani človek, da je cesarsk davkarsk služabnik, kteremu se „Sie“ reče, ne pa „Ihr“! Učenik ga bistro pogleda, in ga resno vpraša: ali razume jezik slovenski? „Ich versteh tajtsch und kranerisch, slobenisch kann ich nicht.“ Se vé da učenik ni razlagal slovenskega jezika služabniku, kteri s svojo kulturo ni naletel na pravo mesto.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Ker imajo za denarstveni proračun izvoljeni odbori še zmiraj mnogo opravíl, je le še malo javnih sej v zbornici poslancev. Sklenila je, da davek za žganje se nima znižati, in volila je odbor, ki naj zeló pomenljive besede ministra denarstvenega, ki jih je govoril v seji 19. dne u. m., da „sklepi državnega zbora niso postava vladi“, vzame v prevdarek in potem o njih poroča zboru. Ker se odbor denarstveni ni udal dvojnemu pogoju, ki so ga ministri zahtevali, da zbrišejo nekoliko stroškov iz proračuna letošnjega, se je vsa razprava med tem odborom in ministerstvom zdaj razdrla. Ta dvojni pogoj je bil: naj državni zbor dá ministrom oblast, da to, kar si prihranijo v enem zakladu, morejo izdati na drugi strani, in da že v tem državnem zboru rešijo tudi proračun za leto 1866. V to pa se odbor ni udal, in tako bo velika obravnava državnih dohodkov in stroškov v občnem zboru. Državni minister pa je odboru pri tej priči rekel, da vlada ne bo sprejela finančne postave, ako ne bo po njeni volji. Po takem se vidi, da so strune zeló napete med ministerstvom in državnim zborom. — Njih Veličanstvo je podelilo dr. Alojizju Urbančiču Franc-Jožefov red za večletne zasluge v bolnišnici. — „Domobran“ razglaša imena vseh 42 gospodov, ki so poklicani v bansko konferencijo v Zagreb. Škofje, veliki in mali župani, veliki posestniki in uradniki, načelniki mest, nekteri odvétniki itd. pridejo v konferencijo. Ali bo mogel priti preuzvišeni škof Strossmajer, ker je bolehen, ni še gotovo. — V zboru gospodarkega hrvaškega društva je bila živahna razprava o tem, da se vnovič prosi Njih Veličanstvo, da blagovoli potrditi volitev barona Rauch-a in prevzv. škofa Strossmajer-a za predsednika in podpredsednika družtvenega. Ko se je odbijal ta predlog s tem, da to bi ne bilo dostojno, je s svojo lepo besedo vrli g. Žužel rekel: „Ja bi rado znao, gdje je čovjek na svietu, kaj bi se uvriedjenim čutio, kada bí se knjemu s prošnjo sbratio. Obveljal je predlog, da se poterjenja še enkrat prosi Nj. Velič. — Res je srca širila velika slovesnost, s ktero je bil 22. u. m. prvi rektor pražke politehnike vmesten. Nagovor deželnega načelnika v českem in nemškem jeziku je odgovoril rektor Kořistka tudi češki in nemški, potem je prof. Schmidt v imenu nemških profesorjev govoril v nemškem, in prof. Krejci v imenu českih v českem jeziku. Vsak govor je bil tehten, in slavaklici tedaj živahni. — Kdaj se prične ogerski deželni zbor, se še nič ne vé. To pa je gotovo, da nobenih oktrojk ne bode več; kajti Njih Veličanstvo je ukazalo, da vse deželne prenaredbe, ki jih nasvetuje dvorna ogerska kancelarija, se morajo kot kraljeva sporočila izročiti deželnemu zboru, in potem še le, ko jih zbor sprejme in kralj potrdi, bodo veljavne. — Dve leti že se pošilja iz Ogerskega, Galicije, Štajarskega, Koroškega pa tudi Kranjskega mnogo volov v Egipt, kjer je goveja kuga večidel vso živino pokončala. — Na Pruskem je državni zbor z vlado zopet zeló navskriž. — 15. dan u. m. se začne državni zbor v Parizu. Ves svet je zopet radoveden, kaj bo cesar Napoleon govoril, ko bo odprl veliki zbor. Govori se od decentralizacije, pa tudi vpeljanja novih razmer med cerkvijo in državo. Škofje si ne želé vladne svobode za cerkev, ker ji konkordat veliko več svobode pušča kot Napoleonova ustava. — Angležka vlada je potipala francozko: kaj da misli o homatijah šlezvik-holstajnskih, o kterih ste pruska in avstrijska vlada celó ob tla djale „londonsko pogodbo.“ Javalne ji bo cesar Napoleon že zdaj čisto resnico povedal. Vidi se pa iz tega, da tudi angležka vlada bo še besedo vmes govorila. — Pravijo, da so v Mehiki bili Francozi pri Etli od republikancev tepeni.

Denarni zapisnik Matičini.

(Dalje.)

Prenesek iz 4. lista „Novic“	8599	gold.	84 kr.
Po gosp. dekanu J. Grabrijanu v Vipavi so poslali za letni donesek:			
Gospod Barle Jož., učenik glavne šole v Vipavi	2	„	— „
„ Vertovec Filip, posestnik in kupec v Šembidu	2	„	— „
Gospod Močnik Mat., učitelj pri mestni glavni šoli v Ljubljani pri sv. Jakobu kot ustanovnik doplača	3	„	— „
Po gosp. Francetu Anžlovarju, dekanu v Cerknici so poslali kot ustanovniki:			
Gospod Bonner Jožef, dekan na Vrhniki . . .	10	„	— „
„ Meško Jakob, dekan v Marenberzi . .	10	„	— „
za letni donesek:			
„ Kmetič Miha, kaplan v Cerknici . .	2	„	— „
„ Peterlin Prim., „ „ . .	2	„	— „
„ Potočnik Anton, fajmošter v Planini .	2	„	— „
„ Stare Alojzi, kaplan v Planini . . .	2	„	— „
„ Brence Janez, fajmošter na Unci . .	2	„	— „
„ Žerovnik Tom., fajmošter v Grahovem	2	„	— „
„ Ahčin Anton, kaplan v Begnjah . .	2	„	— „
„ Anžlovar France, dekan v Cerknici .	2	„	— „
Gospod Trampuš Janez, župnik v Soboti . . .	2	„	— „
Po gosp. Janezu Kovačiču, dekanu v Idrii, so poslali kot ustanovniki:			
Gospod Kovačič Janez, dekan v Idrii . . .	10	„	— „
„ Majnik Janez, fajmošter v Žireh . .	10	„	— „
„ Močnik France, „ v spodnji Idrii	10	„	— „
„ Svetličič France, „ v Godoviču .	10	„	— „
za letni donesek:			
„ Gregorič Ignaci, duh. pomočnik v Idrii	2	„	— „
„ Jakič Anton, duhovni „ „	2	„	— „
„ Rome Janez, „ „ v Žireh	2	„	— „
„ Berčič Jan., duh. pomoč. v spod. Idrii	2	„	— „
„ Alež Luka, vikar v Črnem vrhu . .	2	„	— „
„ Aichholzer Albert, lokalist na Gorah	2	„	— „
„ Mejač Anton, lokalist na Vojskem . .	2	„	— „
„ Pivk Jan., lokalni oskrbnik v Zavracu	2	„	— „
Gospod Lakner Janez, župnik v Koprivni na doljnem Koroškem	2	„	— „
Po gosp. D. Šavniku so poslali za letni donesek:			
Gospod Kuralt Janez, posestnik iz Žabnice .	2	„	— „
„ Kanduč Nace, „ iz Stiške vasi	2	„	— „
Gospod dr. Munda France, advokatni koncipient v Ljubljani, kot ustanovnik	10	„	— „
„ dr. Čebašek Andrej, profesor bogoslovja v Ljubljani, kot ustanovnik	10	„	— „
Po gosp. Jurju Varlnu, fajmoštru v Krašnji, so poslali za letni donesek:			
Gospod Toman Janez, dekan Moravški . . .	2	„	— „
„ Peharc Alojzi, fajmošter Zlatopoljski .	2	„	— „
„ Zorn Juri, kaplan Moravški	2	„	— „
„ Budnar Janez, kaplan Moravški . . .	2	„	— „
Skupaj	8734	gold.	84 kr.

(Dalje prihodnjič.)

V Ljubljani 29. januarja 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Kursi na Dunaji 31. januarja.

5 % metaliki 72 fl. 15 kr. Ažijo srebra 13 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 79 fl. 95 kr. Cekini 5 fl. 37 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 30. decembra 1865.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 3 fl. 75. — banaške 3 fl. 75. — turšice 3 fl. 2. — soršice 3 fl. 7. — rež 2 fl. 60. — ječmena 2 fl. 54. — prosa 3 fl. 2. — ajde 2 fl. 90. — oves 1 fl. 85.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.